

1. Stanje u našem društvu, privredi i ekonomiji

Naše društvo suočeno je sa brojnim problemima, koje je moguće sistematizovati u sljedeće grupe:

- saniranje posljedica ratnih zbivanja na teritoriji Bosne i Hercegovine;
- funkcionisanje države i njenih entiteta;
- sprovođenje tranzicionih promjena ili prelaska sa socijalističkog na kapitalistički sistem funkcionisanja privrede i društva;
- uspješno integrisanje u novo, bitno promijenjeno svjetsko okruženje ili novi globalizovani svijet;
- dinamiziranje privrednog razvoja.

Prema visini nacionalnog dohotka po stanovniku naše društvo nalazi se na pretposljednem mjestu u grupi zemalja u tranziciji. Siromaštvo i izražena nezaposlenost sami po sebi čine ogroman problem koji usložnjava rješavanje i svih ostalih manjkavosti u privredi i društvu.

U aktivnostima na rješavanju prisutnih problema u privredi i društvu dominantna je afirmacija:

- privatnog sektora privređivanja;
- preduzetništva;
- malih i srednjih preduzeća (MSP).

Danas su veoma prisutna mišljenja da su preduzetništvo i mala i srednja preduzeća osnovni i najznačajniji faktor rješavanja brojnih problema u obezbjeđivanju uspješnosti privređivanja i dinamiziranju ukupnog privrednog razvoja. Prosječno obrazovan i informisan građanin može steći utisak da ukupan ekonomski razvoj društva zavisi samo od razvoja preduzetništva i malih i srednjih preduzeća u privatnom sektoru. Preduzetništvo i MSP neosporno imaju veliki značaj za rješavanje problema nezaposlenosti, uspješnosti poslovanja i privredni razvoj društva, ali nisu jedini, niti najznačajniji faktor za rješavanje ovih problema. Sve ovo upućuje na potrebu objektiviziranja ključnih faktora i subjekata razvoja naše ekonomije i objektiviziranja mjesta preduzetništva te malih i srednjih preduzeća u razvoju nacionalne ekonomije.

Priča o razvoju preduzetništva i MSP i njihovom doprinosu privrednom razvoju zahtijeva i niz dopunskih preduslova i objašnjenja.

Kičmu privrednog razvoja savremene ekonomije čine velike izvozno orijentisane korporacije. One vrlo često organizaciono statusno

čine strateška partnerstva mnogih većih preduzeća i okupljaju manja preduzeća, kooperante.¹

Kod nas se veoma malo govori o privatizaciji, ulozi i mjestu velikih preduzeća u programskom, tehnološko-razvojnem i tržišnom restrukturiranju privrede i njihovoj ulozi i statusu u odnosu na stabilan i dinamičan razvoj malih i srednjih preduzeća.

Dugoročno opstajanje i jačanje malih i srednjih preduzeća pretpostavlja određeni razvojni nivo sredine u kojoj se umjesto "svaštarenja" svojstvenog društvima na nižim nivoima razvijenosti ide na visoku proizvodnju, podjelu rada u kojoj su nekolicina preduzeća subjekti te podjele rada. Osim toga, kvalitetan razvoj ovih preduzeća pretpostavlja viši nivo životnog standarda i takvu strukturu potreba u kojoj malo preduzeće sa svojim proizvodom (za tržišno ciljnu grupu) ima kvalitetno mjesto.

Da bi sektor male privrede bio značajan faktor poslovanja i promjena u privredi, neophodno je da ima znatno dužu tradiciju od one koju ima na našim prostorima i treba da je u mnogo većem stepenu rezultat preduzetničkih ponašanja nego što je to slučaj kod nas. Brojna naša preduzeća rezultat su egzistencijalne prinude. Suviše mnogo imamo mikropreduzeća, a nedovoljno srednjih, koja su bitna za ozbiljniji doprinos privrednom razvoju društva.

Savremena teorija i praksa poslovanja i razvoja malih i srednjih preduzeća pokazuju da uspješnost poslovanja i razvoj ove grupe preduzeća i ovog privrednog segmenta uveliko zavise od sistema njihove nefinansijske i finansijske podrške. Sistem nefinansijske i finansijske podrške nije značajan samo u društvima u kojima se rađaju i razvijaju mala preduzetnička preduzeća: on je izuzetno značajan i u razvijenim ekonomijama. Za razliku od velikih preduzeća ili kompanija, mala i srednja preduzeća nikada ne mogu da obezbijede one proizvodne i razvojne kapacitete koji su potrebni za samostalno i uspješno funkcionisanje i jačanje. Dio tih proizvodnih i razvojnih kapaciteta za dugoročno uspješno poslovanje i jačanje ova preduzeća treba da obezbjeđuju kroz kvalitetan sistem podrške.

Sistem podrške poslovanju i razvoju malih i srednjih preduzeća čini strukturu planiranih i koordiniranih aktivnosti i mjera koje preduzimaju različiti subjekti na različitim nivoima odlučivanja. Jedan od naših problema koji je primjetan na primjeru podrške MSP je u tome što se mnogo češće opredjeljujemo za nezavisne u odnosu na hijerarhijske međuzavisne aktivnosti. Rezultat ovakvog pristupa je ne samo u tome što ne ostvarujemo sinergetski efekat sistema mjera i aktivnosti već što vrlo

¹ Lojpur A.: *Menadžment*, Ekonomski fakultet, Podgorica, 1995, str. 46.